

PROSPECT

CAPITOLUL: ”MUNTELE. **CARPATII ROMANIEI – COLOANA VERTEBRALA A TARII”**

(REFLECTAREA IN ”ENCICLOPEDIA ECONOMICA A ROMANIEI. **EPOCA MODERNA SI CONTEMPORANA”)**

I. CARACTERISTICI GENERALE:

- **DIMENSIUNILE ZONEI MONTANE**
  - DELIMITAREA. CRITERII.
- **FUNCTIILE MUNTELUI:**
  - NATURALE – BIODIVERSITATEA
  - PROTECTIVE – ”PLAMAN VERDE”
  - ECONOMICE
  - ENERGETICE
  - SOCIALE:
    - HABITATUL UMAN
    - SURSA DE HRANA
    - CULTURAL – SPIRITUALE
    - RECREATIVE
    - PROTECTIVE
    - STRATEGICE
  - MUTATII PREVIZIONALE – DATORATE SCHIMBARILOR CLIMATICE SI CRESTERII DEMOGRAFICE
  - **CARACTERISTICI GEOCLIMATICE SI GEOFIZICE**
    - MASIVII MONTANI PRINCIPALI
    - PARTICULARITATI
  - CONSIDERENTE ISTORICE
    - INFLUENTE ISTORICE
    - ETAPE
  - INFRASTRUCTURI
    - TRANSPORTUL
    - SCOALA
    - SANATATEA. IGIENA

RESURSELE (BOGATIA) MUNTELUI. **- APORTUL LA ECONOMIA NATIONALA**

- **SOLUL**
  - PADUREA MONTANA. LEMNUL. FRUCTELE DE PADURE. VANATUL. FONDUL PISCICOL.
  - PAJISTILE NATURALE. COMPOZITIE FLORISTICA
  - CULTURILE AGRICOLE. POMICULTURA, ALTE
  - ANIMALELE. APICULTURA. PISCICULTURA

➤ **SUBSOLUL**

- MINERALELE – EVOLUTII
- APELE – EVOLUTII
- ALTE

➤ **POPULATIA**

- ASEZARILE UMANE: ORASE – COMUNE – SATE – CATUNE
- OMUL – MUNTEANUL – CARACTERISTICI: FIZICO-PSIHICE; OCUPATII; DEPRINDERI; MENTALITATI; TIPURI ANTROPICE
- FAMILIA. ROLUL FEMEII. EDUCATIA COPIILOR. FILOSOFIA DE VIATA A MUNTENILOR – SPIRITUL DE LIBERTATE
- DIMENSIUNI. EVOLUTII

➤ **RESURSELE PEISAGISTICE; TURISTICE; SPORTIVE**

➤ **RESURSELE CULTURALE SI SPIRITUALE**

- RELIGII. ASEZAMINTE RELIGIOASE

➤ **PROBLEMATICA ECHILIBRULUI AGRO-SILVIC**

➤ **GRADIENTII NATURALI**

➤ **DIFERENTIERI INTRACARPATICE**

- CLIMATICE
- ECONOMICE
- TRADITIONALE

EXPLOATAREA MUNTELUI. PRINCIPII

- MINERALELE
- **LEMNUL**; PIATRA; ALTE
- **ANIMALELE**
- **FRUCTELE**; ALTE
- **APA**:
  - APA POTABILA
  - APELE MINERALE
  - APELE TERMALE
  - HIDRO-ENERGIA
- **TURISMUL MONTAN: recreativ, curativ, sportiv, cultural**
- **AGROTURISMUL MONTAN – FACTOR DE CIVILIZATIE SI STABILITATE. PERSPECTIVE**
- **FORTA DE MUNCA**

INDUSTRII

- **EXTRACTIVE**
- **PRELUCRATOARE DE MATERII PRIME**
- **MESTESUGURI. ARTIZANAT**
- **ALTE**

CALITATEA PRODUSELOR MONTANE – SANSĂ MUNTelui

- **AGROALIMENTARE**
- **FORESTIERE**
- **TURISTICE – PEISAGERE**
- **CULTURALE SI SPIRITUALE**

- **AUTOCONSUMUL**
- **CONSUMUL INTERN**
- **EXPORTURI**

- **SCHIMBURILE COMERCIALE**

AMENAJAREA TERITORIULUI MONTAN. PARTICULARITATI.

AGRICULTURA/ZOOTEHNIĂ MONTANĂ ”MOTORUL VIETII COMUNITATILOR”

- **Particularitati specifice muntelui**
- **Calitatea superioară a produselor agroalimentare montane/ecoproduse. Laptele. Carnea. Mierea poliflorala. Complexitatea și calitatea aminoacizilor.**
- **Diferențe esențiale față de tehnologiile agro/zootehnice de la câmpie/deal: fertilitatea solului, panta, chimizare – non chimizare.**
- **Productii conventionale – ecoproductii**
- **Cresterea animalelor: intensiv/industrial – extensiv; Inputuri și outputuri.**
- **Energia. Rentabilitatea posibila.**
- **Calitatea și garanțiile sanitare ale produselor agroalimentare. Alte.**
- **Adăposturile pentru animale: grajdurile. Igiena.**
- **Raporturile agro-silvice în montan. Exagerări. Toleranță și intoleranță. Impacte și consecințe biologice, economice și sociale.**
- **Politica compensațiilor.**

RISURI: DEPOPULAREA ZONEI MONTANE. DESERTIFICAREA UMANA.

- **EXPERIENȚA EUROPEANĂ ȘI MONDIALĂ.**

- **EDUCAȚIA PENTRU SPECIFICUL RURALULUI MONTAN – BAZA A
DEZVOLTĂRII DURABILE.**
  - **GIMNAZIUL; ȘCOLA PROFESIONALĂ DE AGRICULTURĂ MONTANĂ; INSTRUIREA PRODUCĂTORILOR ADULȚI; INSTRUIREA SPECIALIȘTILOR AGRICOLI: UNIVERSITĂȚA – POST-UNIVERSITĂȚA.**

ALTE ELEMENTE SPECIFICE MUNTELUI ROMANESC.

FORME ASOCIATIVE TRADITIONALE:

- OBSTILE
- COMPOSESORATELE
- STANELE SI VACARIILE. ”Masura laptelui” si moralitatea
- TRANSHUMANTA – in florire si decadere
- TEHNOLOGII MUNTELUI: BACII SI CIOBANII – PERSPECTIVE

➤ ASOCIATII CULTURALE

- MUNTELE ROMANESC SI COLECTIVIZAREA FORTATA; INTOVARASIRILE; ESECUL SI CAUZE. URMARI
- BUNE PRACTICI DURABILE. EXEMPLIFICARI
- TEHNICI TRADITIONALE: MORARIT; PRELUCRAREA LANII SI PIEILOR; MANGALUL s.a.; MESERII TRADITIONALE ABANDONATE: (Ex. Plutaritul)
- SPECII DE PLANTE CU IMPORTANTA DEOSEBITA: (Ex. TRIFOLIENELE; CARTOFUL).
- Plante invadante – nefurajere: Feriga; Nardus
- Abandonarea plantelor textile: inul si canepa
- Dispersia GOSPODARIILOR”OCUPAREA” MUNTELUI. IMPORTANTA ENERGIEI GRAVITATIONALE
- DIFERENTIAREA NEVOILOR SI CERINTELOR POPULATIEI MONTANE: urbane; rurale.

CONSERVAREA, AMELIORAREA, UTILIZAREA PRINCIPALELOR RESURSE REGENERABILE – IN FOLOS SOCIAL DURABIL.

- PADURILE. FRUCTELE DE PADURE. FONDUL CINEGETIC SI PISCICOL. ARIILE PROTEJATE. PARCURILE NATURALE – MONTANE
- FLORA FURAJERA A PASUNILOR SI FANETELOR NATURALE. PLANTELE MEDICINALE
- SPECIILE POMICOLE SI ARBORICOLE – FRUCTIFERE ADAPTATE IN ZONE MONTANE
- SPECIILE SI RASELE DE ANIMALE DE TIP MONTAN: BOVINE, OVINE, CABALINE. ALBINA CARPATICA
- SISTEMELE BLANDE DE PRACTICA AGRICOLA SI ZOOTEHNICA
- TEHNOLOGIILE DE PREPARARE A PRODUSELOR AGROALIMENTARE TRADITIONALE

- **ELEMENTUL ANTROPIC AUTOHTON – FACTOR DETERMINANT PENTRU PUNEREA IN VALOARE A MULTIPLE RESURSE ECONOMICE MONTANE. OMUL – AGRICULTORUL DE MUNTE CRESCATOR DE ANIMALE.**
  - GOSPODARIILE MONTANE COMERCIALE SI DE SEMI-SUBZISTENTA – PLURIACTIVE MODERNIZATE: MECANIZAREA IN LIMITE ACCEPTABILE. IGIENA.
- **RESURSELE DE ENERGIE NECONVENTIONALA:**
  - HIDROENERGIA
  - ENERGIA FOTOVOLTAICA
  - ENERGIA EOLIANA
  - ENERGIA ANIMALA
  - ENERGIA UMANA

INDICATORI STATISTICI RELEVANTI **(EVOLUTII: 1990 – 1995 – 2000 – 2009)**

- **SUPRAFETE FORESTIERE MONTANE. EVOLUTII. MASA LEMNOASA EXTRASA ANUAL. MODUL DE VALORIFICARE.**
- **SUPRAFETE AGRICOLE MONTANE. EVOLUTII.**
- **EFFECTIVELE DE ANIMALE:**
  - BOVINE
  - OVINE
  - CAPRINE
  - CABALINE
- **NUMAR DE GOSPODARII MONTANE**
- **POPULATIA MONTANA, RURALA:**
  - CATEGORII DE VARSTE
  - OCUPATA AGRICOL
  - LOCURI DE MUNCA IN RURALUL MONTAN

PERIOADA CONTEMPORANA: 1989 – 2009 **TRANSFORMARI DE ESENTA. NOI FENOMENE.**

- **RETROCEDARI DE PADURI**
- **RETRAGEREA IAS-urilor SI CAP-urilor DIN ZONA MONTANA**
- **IMPROPRIETARII ALE UNOR FAMILII TINERE DIN SATELE MONTANE**

FORME NEGATIVE:

- **Destructurarea mineritului montan: pierderea locurilor de munca de catre agricultorii pluriactivi**
- **Destructurarea industriala – disparitia locurilor de munca**
- **Privatizarea industriilor alimentare in sistem ”MEBO” (Lapte, carne s.a)**

- **practicarea de preturi spoliatoare pentru materiile prime – lapte și carne – în deosebi**
- **Disolutia sistemului de achiziții și contractări de animale. Extinderea intermediarilor profitori. DESFIINTAREA ABATOARELOR MICI – ZONALE**
- **PRABUSIREA PRETULUI LANII**
- **RESTRICTII SILVICE EXCESIVE PRIVIND ACCESUL ANIMALELOR ÎN PADURILE MONTANE. BLOCAJ ZOOTEHNIC MONTAN**
- **DEGRADARI ÎN AMELIORAREA RASELOR DE ANIMALE – NEADAPTAREA LA REALITĂȚILE MONTANE A SISTEMULUI DE REPRODUCTIE, DEGRADAREA SELECTIEI. NESTIMULAREA REPRODUCTIEI NATURALE**
- **ABSENȚA SAU INTERVENȚIA SLAB SEMNIFICATIVĂ A SUBVENȚIILOR PENTRU LAPTE ȘI CARNE**
- **MARGINALIZAREA AGRICULTURII MONTANE. Nediferențierea tipurilor de agricultură: ses – munte. Slabe competente în cunoașterea realităților și specificității montane.**

CONSECINTE:

- **DESCURAJAREA CRESTERII ANIMALELOR**
- **SARACIE ÎN CREȘTERE ACCENTUATĂ ÎN GOSPODĂRIILE MONTANE**
- **EXODUL MASIV AL TINERETULUI MONTAN – SPRE ORAȘE ȘI SPRE ȚĂRI ALE UE. ACCENTUAREA SOMAJULUI URBAN.**
- **ABANDON AGRICOL. DEGRADARI GRAVE ALE FLOREI PAJISTILOR NATURALE MONTANE - IREVERSIBILE**
- **IMBATRÂNIREA POPULAȚIEI ACTIVE**
- **NEASIGURAREA CONTINUITĂȚII DURABILE ÎN ECONOMIA RURALĂ MONTANĂ**

PADURILE:

- **PRIVATIZĂRI LENTE. EXPLOATARE SALBATICĂ – CU MIJLOACE MODERNE – SOCIETĂȚI EXTRA-MONTANE ȘI ÎNTRA-MONTANE. FURTUL DE LEMN – SOLUȚIE TEMPORARĂ PENTRU SUPRAVIETUIRE PENTRU POPULAȚIA SATELOR MONTANE**
- **FENOMENE NATURALE GRAVE: DOBORĂȚURI DE VÂNT MASIVE, ALUNECĂRI DE TERENURI, INUNDĂȚII FRECVENTE.**

EFORTURI ÎN FAVOAREA MUNTELUI

- **NOI INSTITUȚII – SPECIFICE: CERCETARE, FORMARE**
- **NOI ORGANIZAȚII NEGUVERNAMENTALE (NEPRIJINITE DE CĂTRE GUVERN) SPECIFICE NEVOILOR MUNTELUI**
- **LEGI SLATIVE: - DELIMITAREA ZONEI MONTANE**
  - **STRATEGIA DEZVOLTĂRII DURABILE A ZONEI MONTANE (VAG APLICATĂ)**
  - **LEGEA MUNTELUI (INCOMPLETĂ, VAG APLICATĂ)**
- **NOI ARII PROTEJATE. PARCURI NATURALE – MONTANE**
- **STIMULAREA AGROTURISMULUI ȘI TURISMULUI RURAL MONTAN. PROGRES LENT.**

- **AMELIORARI RADICALE IN TELECOMUNICATII**
- **AMELIORARI LENTE IN INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT RUTIER**
- **DEZVOLTARI CULTURALE SI RELIGIOASE – DE AMPLOARE**

INFLUENTE EXTERNE

- **PROGRAME FINANTATE: ELVETIA, FRANTA, GERMANIA, AUSTRIA s.a. Crearea de elemente – pilot. Experimentari.**
- **PROGRAME COMUNITARE (ex. PHARE) SI EXTRACOMUNITARE INTERNATIONALE (ex. Banca Mondiala, Haiffer Project International - SUA)**

EVOLUTII FAVORABILE IN AGRICULTURA MONTANA:

- **PUNCTUALE, SLAB SEMNIFICATIVE**
- **SUBVENTII – LIMITATE – PENTRU MICA MECANIZARE**
- **SUBVENTII DIFERENTIASTE – PENTRU LAPTE SI CARNE DIN ZONA MONTANA/MAPDR (2001 – 2004). FARA CONTINUITATE**
- **PROGRAMUL SAPARD – reflectarea slaba in zona montana**
- **POST – ADERARE: SUBVENTII PENTRU ZONELE DEFAVORIZATE MONTANE – ALE U.E. Nivel cca. 1/3 fata DE ALTE TARI MEMBTE. EFECTE SLABE IN ZONA MONTANA.**

INFLUENTE EXTERNE - COLABORARI:

- **EUROMONTANA; BANCA MONDIALA**
- **CONSILIUL EUROPEI – CPLRE**
- **CARTA EUROPEANA A MUNTILOR**
- **PROIECTUL CARPATI**
- **CONVENTIA CARPATICA**
- **COMISIA EUROPEANA**

TEORII ROMANESTI – CONSACRATE MUNTELUI:

- **MONTANOLOGIA – INTRE DISCIPLINA SI STIINTA DE GRANITA: inter – intra si trans – disciplinara.**
- **POPULAREA/REPOPULAREA MUNTELUI ROMANESC**
  - **PERPETUAREA ELEMENTULUI ANTROPIC AUTOHTON**
  - **AVANTAJELE DURABILE, ECONOMICO-SOCIALE SI STRATEGICE ALE DISPERSIEI IN SPATIUL MONTAN A GOSPODARIILOR/FERMELOR SI MICILOR ASEZARI**
  - **MIGRAREA SPRE ALTITUDINE**
- **CREDINTA SI MORALA IN SATELE DE MUNTE – FACTORI AI DURABILITATII**

- **CONSERVATORISMUL TARANULUI/FERMIERULUI DE MUNTE DIN CARPATII ROMANIEI: CAUZE – EFECTE. ATENUAREA CONSERVATORISMULUI PRIN CRESTEREA BUNASTARII, MODELARE SI EDUCATIE. ORIENTAREA SPRE EVITAREA RISIPEI SI ECONOMISIRE.**
- **DEZVOLTAREA MONTANA DURABILA PRIN CALITATEA ECO-PRODUSELOR MONTANE, PLURIACTIVITATE SI VALOARE ADAUGATA. MODERATIE TEHNICA SI ECHILIBRU INTRE SECTOARE. EVITAREA EXCESELOR. PLURIACTIVITATEA – IN LIMITE FARA RISCURI**

ELEMENTE COMPARATIVE CU ALTE TARI CU MUNTII DIN EUROPA

PREFIGURAREA VIITORULUI

- **Mondializarea si muntele. Reflexul de auto-aparare la munteni**
- **Schimbarile climatice si cresterea demografica**

NOUA IMPORTANTA A MUNTILOR. CARPATII ROMANIEI SI MUNTII EUROPEI. DIFERENTE SI ASEMENARI.

ORIENTARI PRINCIPALE:

- **PROTEJAREA MEDIULUI MONTAN**
- **DEZVOLTAREA, IN ETAPE – MULTISECTORIALA**
- **ASIGURAREA DURABILITATII FOLOSIRII RESURSELOR REGENERABILE, MONTANE:**
  - **PADURILE**
  - **PAJISTILE NATURALE**
  - **ENERGETICE**
  - **UMANE**
- **DEZVOLTARE PRIN CALITATEA PRODUSELOR MONTANE. CRESTEREA VALORII ADAUGATE. MARCILE LOCALE.**
- **Consolidarea/ modernizarea exploatatilor agricole viabile. Extinderea spre altitudine. Utilizarea gravitatiei**
- **Economisirea resurselor neregenerabile**
- **Ameliorarea speciilor vegetale si raselor de animale, de tip montan**
- **Protejarea mediului montan**
- **Asigurarea echilibrului agro-silvic**
- **Dezvoltarea infrastructurilor de baza**
- **Dezvoltarea agroturismului si turismului rural, montan**
- **Conservarea bunelor practici, a traditiilor economice si culturale, a identitatii comunitatilor montane**
- **Dezvoltarea culturala si spirituala**

- **O educație adaptată specificității montane**
- **Combaterea sărăciei și exodului tineretului rural montan. Evitarea abandonului agricol. Facilități fiscale**
- **Organizarea producătorilor agricoli montani și crearea sistemului asociativ – cooperatist, la nivelul industrializării și valorificării**
- **Implicarea statului pentru sprijinirea investițiilor industriale asociative și pentru evitarea exceselor și compensarea handicapurilor naturale**
- **Programe naționale – speciale – complementare celor cu finanțări din UE.**

INSTRUMENTE DE POLITICĂ MONTANĂ

- **NOUA STRATEGIE DURABILĂ – APLICATĂ. CONTINUITATE POLITICĂ**
- **NOUA LEGE A MUNTELUI – CONSECVENT APLICATĂ**
- **INSTITUTII SPECIALIZATE, CONSOLIDATE; CERCETAREA MONTANOLOGICĂ – EXTINSĂ; ORGANIZATII NEGUVERNAMENTALE VIABILE – SPRIJINITE ȘI GUVERNAMENTALE; EDUCATIE ADAPTATA – PRAGMATIZATA – (SCOALA, INSTRUIREA ADULTILOR)**
- **DESCENTRALIZARE ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ. SISTEMUL DISTRICTUAL (Vai, bazine)**
- **EVOLUTIE: IN ETAPE**

- **PERSONALITATI RELEVANTE PENTRU ECONOMIA ZONEI MONTANE ROMANEȘTI**
- **BIBLIOGRAFIE**

ABORDAREA:

PARTICULARIZAREA MUNTELUI

DOMENII IDENTIFICATE:

1. GEOGRAFIA
2. GEOLOGIA
3. METEOROLOGIA
4. BIOLOGIA
5. SILVICULTURA
6. AGRICULTURA (VEGETAL)
7. ZOOTEHNIA
8. ECONOMIA INDUSTRIILOR
9. HIDROLOGIA
10. DEMOGRAFIA
11. ETNOGRAFIA
12. CULTE
13. ISTORIA
14. STATISTICA

ABORDAREA SE VA FACE IN LIMITE REZONABILE. INTEGRAL – NU ESTE POSIBIL. SURSELE DE INFORMARE SUNT LIMITATE.

- FIECARE DOMENIU IMPLICAT – VA EXTRAGE DIN TOTAL – SEGMENTUL ”MUNTE” LA MODUL SELECTIV SINTETIC (CERCETATORII s.a.)

BAZA DE LUCRU: DELIMITAREA ZONEI MONTANE (OFICIAL – H.G. NR. 949/2002 SI OC. MAPDR/MAI NR. 328/321/2004).

SURSE: INVENTARIEREA LUCRARILOR REFERITOARE LA CARPATII ROMANIEI:

- ECONOMICE
- SOCIALE
- CULTURALE
- BIOLOGICE
- GEOGRAFICE
- ALTE

- **LUCRARI PUBLICATE: CARTI, STUDII, TEZE DE DOCTORAT, MONOGRAFII, ARTICOLE, STATISTICI.**
- **LUCRARI NEPUBLICATE, RELEVANTE**
- **ACTE JURIDICE – SPECIFICE**
- **STATISTICILE JUDETENE: 28 JUDETE CU ZONE MONTANE (INCLUD DISTINCT LOCALITATILE MONTANE)**
- **ANUARELE STATISTICE, NATIONALE.**

INTEGRAREA: ”GRUP DE LUCRU” – PERMANENT (”CEMONT”?)

PREZENTAREA: SCRISA – GRAFICA - FOTO

PREZENTAREA PROBLEMATICII MONTANE

PREZENTAREA GENERALA: Prof.dr. Radu Rey 45’

PEZENTARI – SINTEZE – PE DOMENII (COLABORATORI VOLUNTARI AI CENTRULUI DE ECONOMIE MONTANA):

1. Dr. ing. Teodor Marusca – CS1: ”Pajistile montane ale Romaniei. Gradientii naturali” (10’)
2. Prof. Ioan Jeleu: ”Muntele si Apa” (10’)
3. Prof. Corneliu Bucur: ”Factorul antropic montan. Fenomenul etno-cultural – spiritual carpatic romanesc” (10’)
4. Conf. Gheorghe Ionascu: ”Amenajarea teritoriului montan. Particularitati.” (10’)

TOTAL TIMP PREFIGURAT: 85’